

Sygn. akt III AUa 872/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka-Szkibiel
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Barbara Białecka (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2013 r. w Szczecinie

sprawy M. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o ustalenie braku obowiązku zwrotu świadczenia

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 4 października 2012 r. sygn. akt VI U 914/12

oddala apelację.

SSA Barbara Białecka SSA Zofia Rybicka-Szkibiel SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. akt III AUa 872/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 czerwca 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zobowiązał M. C. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 do 30 kwietnia 2012 roku w kwocie 1.268,26 zł z tytułu emerytury przysługującej M. B..

Ubezpieczony odwołał się od tej decyzji i podniósł, że M. B. była jego ciotką i od 1985 roku na mocy wyroku Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim sprawowała nad nim opiekę na zasadzie rodziny zastępczej. Z pobranej po jej śmierci emerytury opłacił pobyt M. B. w Domu Pomocy Społecznej w G., a także dopłacił kwotę 250 zł do pogrzebu. Przedmiotowych pieniędzy nie przywłaszczył więc sobie, a jego trudna sytuacja finansowa uniemożliwiłaby mu dokonanie wskazanych czynności.

W odpowiedzi organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Powołał się przy tym na treść art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako ustawa emerytalna) i wskazał, że M. C., jako siostrzeniec zmarłej krewnej, nie mieści się w regulacji przywołanego przepisu.

Wyrokiem z dnia 4 października 2012 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 12 czerwca 2012 roku w ten sposób, że ustalił, iż M. C. nie jest zobowiązany do zwrotu organowi rentowemu kwoty 1.268,26 złotych.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 7 stycznia 2004 roku przyznano M. [powinno być: M.] B. prawo do emerytury od 1 grudnia 2003 roku. Postanowieniem z dnia 18 listopada 2010 roku, w sprawie III RNs 714/10, Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim ustanowił dla M. B. kuratora w osobie M. C., którego upoważnił między innymi do pobierania i dysponowania jej emeryturą. Dnia 10 maja 2011 roku M. C. złożył do organu rentowego postanowienie o ustanowieniu go kuratorem dla M. B.. Tego też dnia została mu wydana kopia decyzji waloryzacyjnej z 2011 roku. M. C. w późniejszym czasie jeszcze trzykrotnie zgłaszał się do organu rentowego po kopie decyzji dotyczących M. B. i składał w jej imieniu wnioski (o wydanie legitymacji emeryta, o wydanie zaświadczenia, o wypłatę zasiłku pogrzebowego) oraz dokonał zgłoszenia o zmianie adresu do korespondencji.

W dniu 19 kwietnia 2012 roku M. B. zmarła, a informację o jej zgonie organ rentowy powziął 23 kwietnia 2012 roku. W dniu 25 kwietnia 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wypłacił M. [powinno być: M.] B. emeryturę w kwocie 1.268,26 zł.

W oparciu o treść art. 138 ustawy emerytalnej Sąd Okręgowy uznał odwołanie M. C. za zasadne. Sąd pierwszej instancji miał bowiem na względzie, że art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej, w świetle ustalonego stanu faktycznego, nie miał zastosowania w niniejszej sprawie. Istotą sporu była okoliczność czy pobrane przez ubezpieczonego świadczenie było nienależne, a więc czy zostało ono wypłacone M. C. z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Organ rentowy wypłacił emeryturę M. B. 25 kwietnia 2012 roku, po dacie powzięcia informacji o jej zgonie w dniu 23 kwietnia 2012 roku, którą pobrał jej kurator M. C.. Ten fakt powoduje, że w sprawie powinien mieć zastosowanie art. 138 ust. 3 ustawy. Elementem istotnym tego przepisu jest to, żeby wypłata świadczenia osobie innej niż wskazana w decyzji organu rentowego nastąpiła z przyczyn niezależnych od niego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dawał w ocenie Sądu Okręgowego podstaw do takiego ustalenia. Organ rentowy mógł przy dochowaniu należytej staranności wstrzymać wypłatę emerytury bądź też naliczyć świadczenie za 19 dni, tj. za okres do śmierci M. B.. M. C. nie mógł, w ocenie Sądu Okręgowego, ponosić odpowiedzialności za zaniechania organu rentowego, w szczególności za brak przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi wydziałami (komórkami) organu rentowego.

Kierując się powyższymi ustaleniami sąd pierwszej instancji zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż M. C. nie jest zobowiązany do zwrotu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G. kwoty 1.268,26 zł.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając rozstrzygnięcie w całości. Apelujący zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, a także naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny dowodów. Mając na uwadze powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że kurator zmarłej M. B. powiadomił o jej śmierci organ rentowy w dniu 23 kwietnia 2012 roku. Mimo, że świadczenia podlegają wypłacie 25-go każdego miesiąca, zgodnie z „Zasadami realizacji wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych w kraju” wprowadzonych zarządzeniem nr 7 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 lutego 2012 roku, lista wypłat świadczeń zamykana jest 12-go każdego miesiąca. Po tej dacie pracownicy ZUS nie mają możliwości wstrzymania wypłaty świadczeń, bądź zmiany ich wysokości. Apelujący wywodzi stąd, że organ rentowy dokonał przelewu środków bez swojej winy. Ponadto pełnomocnictwo do odbioru świadczeń M. C. wygasło z chwilą śmierci M. B., tj. 19 kwietnia 2012 roku.

W odpowiedzi na apelację organu rentowego M. C. wniósł o „podtrzymanie wyroku wydanego przez Sąd Pracy”. Wskazał przy tym, że pobraną w imieniu M. B. kwotę przeznaczył na pokrycie kosztów jej pobytu w Domu Pomocy Społecznej, a także pogrzeb zmarłej. Ubezpieczony podniósł, że obowiązek zwrotu spornej kwoty spowodowałby bardzo trudną sytuację finansową dla jego rodziny.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się nieuzasadniona. Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, których subsumcja do właściwych przepisów prawnych skutkowałą wydaniem rozstrzygnięcia, które w pełni akceptuje Sąd Apelacyjny.

Sąd Apelacyjny zauważa, że od dnia 1 maja 2011 roku do ustawy emerytalnej dodany został art. 136a, który stanowi, że kwotę emerytury lub renty przysługującej za niepełny miesiąc ustala się, dzieląc kwotę świadczenia przez liczbę wszystkich dni kalendarzowych w tym miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które świadczenie przysługuje (ust. 1). W razie śmierci emeryta lub rencisty wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarł emeryt lub rencista (ust. 2). Wobec zgonu M. B. w dniu 19 kwietnia 2012 roku, wstrzymanie wypłaty świadczenia powinno nastąpić od maja 2012 roku.

Nawet jeśli przyjąć, że z chwilą śmierci ubezpieczonej M. C. przestał posiadać status kuratora i utracił prawo do odbioru należności jej przysługujących, bezspornie informacja o powyższym została przekazana do wiadomości organu rentowego w dniu 23 kwietnia 2012 roku. Tym samym wykonany w dniu 25 kwietnia 2012 roku przelew środków na rachunek M. C., stanowił wypłatę emerytury z przyczyn zależnych od organu rentowego. Art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej stanowi, że za świadczenia nienależne, podlegające zwrotowi, uważa się świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu. Zamykanie listy wypłat świadczeń w dniu 12-go każdego miesiąca dokonywane jest w oparciu o procedurę ustanowioną przez sam organ rentowy. Konsekwencje takiego rozliczania świadczeń nie mogą obciążać ubezpieczonych. M. C. dochował należytej staranności zawiadamiając o śmierci swojej ciotki organ rentowy. Tym samym kwota 1.268,26 zł, choć mogłaby zostać hipotetycznie uznana za świadczenie nienależne, nie posiada charakteru świadczenia nienależnie pobranego.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko doktryny jak i judykatury, zgodnie z którym „konieczne jest rozróżnienie świadczenia nienależnie pobranego od świadczenia nienależnego. Każde świadczenie nienależnie pobrane jest nienależne, jednak nie działa tu reguła odwrotna (tak w: Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz pod red. K. Antonowa, wydawnictwo ABC 2009 rok, wydanie III). Świadczenie wypłacone wskutek błędu organu rentowego jest nienależne (co najmniej częściowo), ale w przypadku braku zajścia przesłanek określonych w art. 138 ust. 2 pkt 1-2 nie będzie stanowiło świadczenia nienależnie pobranego. Zwrotu świadczeń nienależnych, niebędących świadczeniami nienależnie pobranymi, ZUS może dochodzić na zasadach ogólnych (uchwała SN z dnia 21 maja 1984 r., III UZP 20/84, OSNCAPiUS 1985, nr 1, poz. 3; wyrok SN z dnia 26 czerwca 1985 r., II URN 98/85, OSNCAPiUS 1986, nr 4, poz. 59; wyrok SA w Łodzi z dnia 4 sierpnia 1999 r., III AUa 414/99, OSA 1999, z. 11-12, poz. 57).

Zarzuty naruszenia art. 233 k.p.c. oraz dokonania błędnych ustaleń faktycznych w sprawie okazały się niezasadne, zaś wydany w sprawie wyrok odpowiada prawu. Z tego względu sąd drugiej instancji na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną.

SSA Barbara Białecka SSA Zofia Rybicka-Szkibiel SSA Jolanta Hawryszko